

Erystyka: zbijanie argumentów współrozmówcy czy zabijanie poczucia własnej wartości wroga?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Zeidler Kamil, „Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny” 2009, nr 4.
- Sontag Susan, *Choroba jako metafora*, tłum. B. Grzegorzewska. Cytat za: *Osoby*, wybór, opracowanie i redakcja M. Janion i S. Rosiek, Gdańsk 1984, s. 230.
- Schopenhauer Arthur, *Erystyka*.
- Witkowska-Maksimczuk Beata, *Elementy retoryki i erystyki w przykładach*.
- Smolik Andrzej, *Zoś*.
- Schopenhauer Arthur, *Erystyka*.
- .

Erystyka: zbijanie argumentów współrozmówcy czy zabijanie poczucia własnej wartości wroga?

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Niewątpliwie sztuka erystyczna pojawiła się i rozwinęła dzięki ludzkiej pomysłowości oraz z powodu potrzeb hubrystycznych. Potrzeby hubrystyczne to określenie autorstwa psychologa Józefa Kozińskiego na te pragnienia człowieka, które związane są z potwierdzaniem i podnoszeniem własnej wartości. *Hybris* to grecka bogini pychy i zuchwałości, od jej imienia pochodzi grecka nazwa pychy jako namiętności doświadczanej przez człowieka, bluźnierczej wobec bogów i prowadzącej do upadku tego, kto jej uległ.

Na gruncie współczesnej psychologii potrzeby hubrystyczne są rozpoznawane jako ważny i pozytywny element doświadczenia wewnętrznego człowieka: pobudzają do działania, ich realizacja przynosi poczucie bezpieczeństwa i spełnienia. Jednak mają również mroczną stronę, przypominającą źródłosłów ich nazwy: zawziętą i przynoszącą spustoszenie *Hybris*.

Pragnienie bezwarunkowego zwycięstwa nad drugim człowiekiem, potrzebę bezwzględного górowania nad innymi możemy nierzadko dostrzec podczas publicznych debat polityków. W takiej debacie unicestwienie współrozmówcy wydaje się głównym celem, do którego dobiera się słowne środki. *Hybris* ujawnia się także w mniej publicznych formach erystycznej aktywności, kiedy za wszelką cenę nasza racja musi zwyciężyć, np. w kłótni rodzinnej lub podczas niepozornych konfrontacji szkolnych.

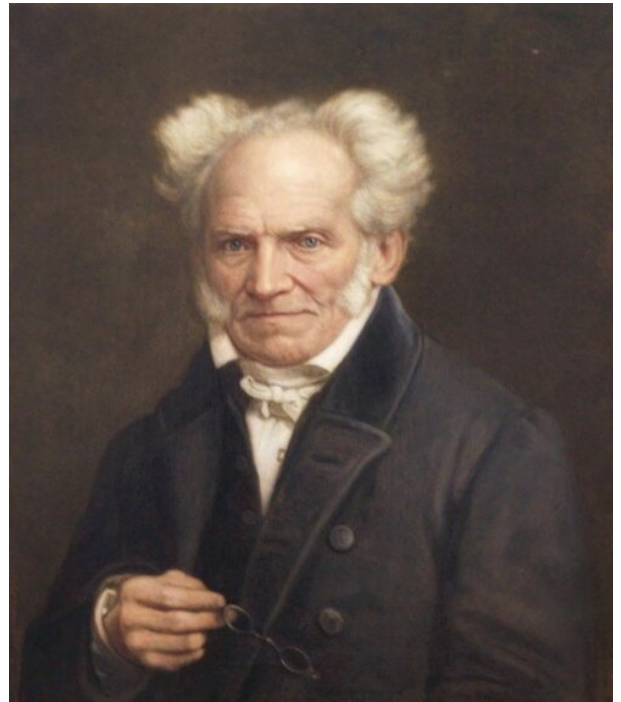
Przyjrzyjmy się wybranym chwytom erystycznym, które w znacznym stopniu wiążą się z ludzkim pragnieniem poprawienia samooceny.

Twoje cele

- Poznasz wybrane chwyt erystyczne oraz konsekwencje ich stosowania.
- Odróżnisz erystyczne sposoby komunikacji od rzeczowych.

Destrukcyjna moc erystyki

W *Erystyce* Artura Schopenhauera zebranych zostało trzydzieści osiem chwytów erystycznych. Część z nich opiera się na mechanizmie zdeprecjonowania współrozmówcy-przeciwnika. Obrażanie, okazywanie braku szacunku i pomówienia to prosty sposób – zdaniem Schopenhauera – na wywołanie gniewu drugiej osoby, co pozwala na przejęcie kontroli nad dyskusją. Zastosowanie pewnych sposobów „argumentacji” opiera się na radykalnej i bezwarunkowej akceptacji własnej potrzeby dobrego o sobie mniemania oraz na pogwałceniu [analogicznej](#) potrzeby u współrozmówcy.

Artur Schopenhauer (1788–1860)

Źródło: domena publiczna.

Osoba korzystająca z takich form manipulacji nie tylko kwestionuje prawo drugiej osoby do postrzegania siebie jako człowieka głoszącego słuszne poglądy, przypisując jej stanowisko z gruntu fałszywe, ale w ogóle stara się odebrać jej poczucie godności poprzez zarzucenie kłamstwa lub wywoływanie w niej określonych emocji. W najgorszej ze swoich postaci chwyt erystyczny nie tylko obalają cudze poglądy, ale unicestwiają podmiot je posiadający.

((Kamil Zeidler

Erystyka w praktyce prawniczej

Erystykę definiuje się jako sztukę prowadzenia sporów. Erystyka, w odróżnieniu od retoryki rozumianej klasycznie, nie jest sztuką przekonywania za pomocą rzetelnych metod, lecz pokonywania przeciwnika w sporze ustnym *per fas et nefas*, czyli wszystkimi, tak rzetelnymi, jak i nierzetelnymi środkami, jeśli tylko służyć one będą temu celowi. Jest to innymi słowy sztuka doprowadzania sporów do korzystnego rozstrzygnięcia bez względu na prawdę. Jak pisał Arthur Schopenhauer: „[...] prawda obiektywna musi być odsunięta na bok

lub też traktowana jako coś przypadkowego, przy czym cała uwaga musi skoncentrować się na tym, jak obronić swoje twierdzenie oraz obalić twierdzenie przeciwnika [...], podobnie jak fechtmistrz nie powinien interesować się tym, kto ma właściwie słuszność w sporze, który doprowadził do pojedynku: chodzi tu tylko o to, aby trafiać i odparowywać”. Jak podkreślał Schopenhauer, człowiek ze swej natury pragnie zawsze mieć rację. To zaś powoduje, że w walce na słowa ucieka się do różnych sztuczek szalbierczych tylko po to, aby postawić na swoim, bez baczenia na dążenie do wykrycia prawdy. Celem erystyki jest więc mieć w sporze rację, a przedmiotem jej zainteresowania są środki i metody, dzięki którym strony wiodące spór mogą osiągnąć w nim sukces, oraz analiza skuteczności poszczególnych metod i sposobów prowadzenia sporu.

[...]

O ile o erystyce jako narzędziu nie można orzekać w kategoriach dobra i zła, o tyle może być ona wykorzystywana tak w dobrej, jak i w złej sprawie. Zgodnie z tym, co pisze o głównym zadaniu erystyki Schopenhauer, jest nim: „przedstawienie i analizowanie owych nieuczciwych chwyków w dyskusji po to, aby w rzeczywistych sporach móc od razu je poznać i udaremnić”. Jak twierdzi sam autor, należy wyraźnie rozgraniczyć znajdowanie obiektywnej prawdy od sztuki forsowania swoich twierdzeń jako prawdziwych. W ten sposób nie tylko ocenia on charakter sposobów erystycznych samych w sobie, ale też podkreśla przydatność wiedzy o nich dla obrony przed nimi w sporze, nie zaś dla ich używania.

Źródło: Kamil Zeidler, *Erystyka w praktyce prawniczej*, „Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny” 2009, nr 4, s. 51–54.

Słownik

analogia

(gr. *analogia* – odpowiedniość, podobieństwo) podobieństwo pod pewnym względem; sytuacja, zjawisko, rzecz podobna do innych

per fas et nefas

| (łac.) dosł. godziwymi i niegodziwymi sposobami; nie przebierając w środkach

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z cytatami z *Erystyki* przedstawiającymi kolejne chwytły erystyczne oraz z grafikami interaktywnymi, a następnie wykonaj polecenia.

SPOSÓB 8.

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Doprowadzać przeciwnika do złości: albowiem w złości nie jest on w stanie prawidłowo rozumować i dopilnowywać swoich korzyści. Sprowokować do złości można przez jawnie niesprawiedliwe traktowanie lub przez szykany i w ogóle przez bezczelne zachowanie się.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 57.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

SPOSÓB 14.

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Bezczelnym manewrem można nazwać zachowanie następujące: dajmy na to, że na kilka pytań przeciwnik dał odpowiedzi niezgodne z zamierzonym przez nas wnioskiem; pomimo to traktujemy ten wniosek jako dowiedziony i tryumfalnie go wygłaszamy. Jeżeli przeciwnik jest nieśmiały albo głupi, my zaś dysponujemy dużą bezczelnością i dobrym głosem, to taka sztuka może się świetnie udać.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 61.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

SPOSÓB 16.

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Argumenta ad hominem [do człowieka] lub *ex concessis* [na mocy tego, na co przystaje przeciwnik]. Przy każdym twierdzeniu przeciwnika musimy badać, czy ono w jakiś sposób, choćby tylko pozornie, nie znajduje się w sprzeczności z czymś, co przeciwnik powiedział lub przyznał wcześniej, bądź też z regułami jakiejś szkoły, sekty, którą on pochwała i aprobuje, lub z postępowaniem zwolenników tej sekty – choćby nawet zwolenników nieszczerých i pozorných, bądź wreszcie z jego własnym sposobem postępowania. Jeżeli np. przeciwnik broni samobójstwa, krzyczymy zaraz: „To dlaczego sam się nie powiesisz?”. A jeżeli twierdzi na przykład, że pobyt w Berlinie jest nieprzyjemny, natychmiast zawołamy: „To dlaczego nie wyjeżdżasz pierwszą ekstra-pocztą?”. Jakąś szykanę zawsze będzie można wynaleźć.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 62–63.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

SPOSÓB 28.

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Sposób ten daje się zastosować głównie wtedy, gdy uczeni dyskutują przed słuchaczami niewykształconymi. Jeżeli nie ma się ani *argumentum ad rem* [argumentu odwołującego się do rzeczy], ani nawet *argumentum ad hominem* [argumentu do człowieka], to stosuje się *argumentum ad auditores* [argument odwołujący się do słuchaczy], tzn. zarzut niesłuszny, którego błędność jednak widoczna jest tylko dla znawcy; znawcą takim jest przeciwnik, ale znawcami nie są słuchacze. W ich oczach więc jest on pobity, zwłaszcza gdy przez ten zarzut twierdzenie jego zostaje w jakiś sposób ośmieszone;

albowiem do śmiechu ludzie są zawsze skorzy, a śmiejących się mamy wówczas po naszej stronie. Aby wykazać nieważność zarzutu, przeciwnik musiałby wdać się w długie wywody i sięgać do podstaw nauki lub do innych źródeł; lecz niełatwo znajdą one zrozumienie u słuchaczy.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 69–71.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

SPOSÓB 32.

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Przeszkadzające nam twierdzenie przeciwnika możemy łatwo usunąć lub też przynajmniej uczynić podejrzanym, zaliczając je do jakiejś nienawistnej nam kategorii pojęć, i to nawet wtedy, gdy zachodzi tylko słabe podobieństwo lub inne luźne powiązanie, jak np. w powiedzeniach: „To jest manicheizm; to arianizm; to pelagianizm; to idealizm; to spinozizm; to panteizm; to brownianizm; to naturalizm; to ateizm; to racjonalizm; to spirytualizm; to mistycyzm itd., itd.”. Czynimy tu dwa założenia: 1) że owo twierdzenie jest rzeczywiście identyczne z tą kategorią albo przynajmniej jest w niej zawarte; wołamy wówczas: „O, to już znamy!” i 2) że cała ta kategoria pojęć została już odrzucona i nie może zawierać prawdziwego słowa.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 81.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

SPOSÓB OSTATNI

((Arthur Schopenhauer

Erystyka

Jeżeli się spostrzega, że przeciwnik jest silniejszy i że w końcu nie będzie się miało racji, to atakuje się go w sposób osobisty, obraźliwy,

grubiański. Polega to na tym, że (mając i tak już sprawę przegraną) porzuca się przedmiot sporu i zamiast tego atakuje się osobę przeciwnika w jakikolwiek bądź sposób; można by to nazwać *argumentum ad personam*, w odróżnieniu od *argumentum ad hominem* [argumentem do człowieka]; przy tym ostatnim odchodzi się od przedmiotu sporu pojmowanego czysto obiektywnie i atakuje się to, co przeciwnik o tym powiedział lub [co] przyznał. Natomiast przy ataku osobistym odchodzi się całkowicie od przedmiotu i natarcie kieruje się na osobę przeciwnika; postępuje się więc w sposób krzywdzący, złośliwy, obraźliwy, grubiański. Jest to odwołanie się od sił duchowych do sił cielesnych lub zwierzęcych. Z reguły tej korzysta się chętnie, bo każdy jest zdolny do jej zastosowania; toteż używa się jej nader często. Powstaje teraz pytanie, jaką regułą ma się wtedy posługiwać druga strona. Jeżeli bowiem postąpi tak samo, to wyniknie z tego bijatyka, pojedynek lub proces o obrazę.

Źródło: Arthur Schopenhauer, *Erystyka*, s. 86–90.

Polecenie 2

Przypisz prawdopodobne, twoim zdaniem, reakcje emocjonalne do poszczególnych postaci z powyższych grafik.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 3

Wskaż przymiotniki, które – twoim zdaniem – adekwatnie określają zachowanie poszczególnych postaci.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Czym różni się erystyka od retoryki?

retoryka

erystyka

sztuka prowadzenia dyskusji

przekonywanie do swoich racji

chwyty często nieetyczne

chwyty zgodne z etyką

dążenie do prawdy

krasomówstwo

sztuka pięknego wystawiania się

nieistotność prawdy

manipulacja

używanie perswazji w sposób etyczny

Ćwiczenie 2

Wybierz trzy grafiki z sekcji „Grafika interaktywna”, a następnie przekształć dialogi tak, by jeden ze współ rozmówców manipulował drugą osobą poprzez odwoływanie się do pozytywnych emocji i uczuć.

Grafika 1

Grafika 2

Grafika 3

Ćwiczenie 3

Odwołując się do poprzedniego ćwiczenia, odpowiedz na pytanie: czy manipulacja za pomocą odwołania się do pozytywnych emocji i uczuć jest konstruktywna?

Przeczytaj fragment tekstu Susan Sontag *Choroba jako metafora*, a następnie przytocz trzy przykłady erystycznego wykorzystania metafory choroby w przestrzeni publicznej.

((Susan Sontag

Choroba jako metafora

Choroby zawsze wykorzystywane były jako metafory wzmacniające oskarżenia społeczeństwa o korupcję czy niesprawiedliwość. Tradycyjne metafory tego typu miały przede wszystkim nadać wypowiedzi odpowiednią siłę; w porównaniu z metaforami współczesnymi nie niosły one raczej konkretnej treści. U Szekspira znajdujemy wiele odmian obiegowej metafory zakażenia „organizmu politycznego” — przy czym nie czyni on rozróżnień między zakażeniem, infekcją, otwartą raną, ropniem, wrzodem lub czymś, co nazwalibyśmy guzem. Choroby używane jako inwektywy dzielą się jedynie na dwa rodzaje: bolesne, lecz uleczalne, i potencjalnie śmiertelne. Choroby konkretne występują jako przykłady choroby w ogóle; żadna choroba nie rządzi się własną, szczególną logiką. Obraz choroby wyraża troskę o ład społeczny, zaś zdrowie jest czymś oczywistym. Takie metafory nie wyrażają współczesnej koncepcji „choroby głównej”, koncepcji, w której chodzi przede wszystkim o pojęcie zdrowia.

Źródło: Susan Sontag, *Choroba jako metafora*, tłum. B. Grzegorzewska. Cytat za: *Osoby*, wybór, opracowanie i redakcja M. Janion i S. Rosiek, Gdańsk 1984, s. 230.

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj zastosowane chwytty erystyczne do postaci z grafik, które również je zastosowały.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytanie: jakie konsekwencje społeczne ma stosowanie *argumentum ad Hitlerum*?

((Beata Witkowska-Maksimczuk

Elementy retoryki i erystyki w przykładach

Argumentum ad Hitlerum to element tzw. prawa Godwina, które zostało żartobliwie sformułowane w 1990 r. przez Mike'a Godwina na podstawie obserwacji internetowych grup dyskusyjnych. Prawo Godwina brzmi następująco: Wraz z trwaniem dyskusji w internecie prawdopodobieństwo przyrównania czegoś lub kogoś do nazizmu bądź Hitlera dąży do 1. Polski wariant prawa Godwina sformułowany jako wynik analizy telewizyjnych dyskusji politycznych (prawo Witkowskiej-Maksimczuk) brzmi: Wraz z trwaniem polskiej dyskusji politycznej prawdopodobieństwo nazwania kogoś komuchem wzrasta do 1.

Źródło: Beata Witkowska-Maksimczuk, *Elementy retoryki i erystyki w przykładach*, s. 159.

Uzupełnij tekst tak, aby był zgodny z poniższymi założeniami:

We wzajemnych kontaktach możemy się posługiwać językiem dominacji lub językiem wzbogacającym życie. Dla zobrazowania tej idei Marshall B. Rosenberg wybrał dwa symbole: szakala i żyrafę. Język żyrafy określał jako język empatii i szacunku, używany z perspektywy „JA”. Szakal z kolei posługuje się językiem, który odcina nas od kontaktu – używa oceny, osądu i obwiniania, mówi z perspektywy „TY”.

Dlaczego żyrafa?

Żyrafa jest ssakiem, który w stosunku do swojej masy ciała ma największe serce. Dzięki swojej długiej szyi spogląda na świat z szerokiej perspektywy – ma bardzo szeroki ogląd sytuacji i może objąć całokształt tego, co się dzieje. Jest też fizycznie bardzo silna.

W świecie Porozumienia bez Przemocy żyrafa posługuje się „językiem serca” – uczuć i potrzeb. Mówi w liczbie , mówi o sobie, używa komunikatu . W czasie rozmowy chce usłyszeć drugiego człowieka i chce być sama . Chce docierać do swoich i cudzych potrzeb, zarówno tych zaspokojonych, jak i niezaspokojonych. Chce być w kontakcie ze swoimi uczuciami i z uczuciami innych – także wtedy, kiedy jest . Żyrafa jest przede wszystkim szczerą i mówi o tym, co dzieje się w jej sercu. Mówi „nie”, kiedy myśli „nie” (dokładnie tak, jak robią to małe dzieci!). Odnosi się z szacunkiem i do każdego człowieka. Chce wzbogacać życie – swoje i innych. Chce dawać z serca i brać z serca. Jeśli pojawia się – mówi o nim otwarcie, jasno i ze zrozumieniem, bez obrażania się, zawstydzania, oskarżania innych czy szukania . Stara się rozwiązać go w „żyrafi” sposób, czyli tak, aby potrzeby wszystkich zostały usłyszane. Wtedy szuka rozwiązania, które zadowoli wszystkie strony.

Co z tym szakalem?

Szakal posługuje się językiem , osądów, często obwinia, mówi z perspektywy . Szakal chętnie powie, co z tobą jest nie tak, twoją osobowość, twoje problemy i zupełnie o to nieproszony – udzieli mnóstwa . Szakal po prostu wie i zawsze .

Łatwo go rozpoznać – w czasie rozmowy posługuje się etykietami – mówi, jaki jesteś (np. leniwy, nieodpowiedzialny, dziecinny...) i chętnie sięga po w „porządkowaniu” świata (np. dzieci są głupiutkie, profesjonaliści nie okazują uczuć, kobiety są zbyt emocjonalne...).

Szakal chce dominować i mieć rację. Żąda rozwiązań i często, aby je uzyskać, posługuje się karami i nagrodami.”

(Tekst pochodzi ze strony Stowarzyszenia Trenerów NVC [Nonviolent Communication])

ogólnych

empatia

zdiagnozuje

stereotyp

mnogiej

dobrych rad

ma rację

serca

się myli

ocen

usłyszana

niewłaściwych rad

konflikt

trudno

JA

ofiary

winnego

„TY”

pojedynczej

konkretnych

Poszukaj w internecie i posłuchaj piosenki *Zoile* w wykonaniu Katarzyny Nosowskiej oraz Kazika, a następnie wykonaj polecenia.

((Andrzej Smolik

Zoile

Kurdupel nadęty
Miernota przeklęty
Z rybą w nazwisku
Bliźniemu po pysku
Z pretensjami do tronu
Tronu po Napoleonu
Ostatni z miotu
Bez krzty polotu

Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się
Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się

Przez świat niedoceniony
Bez szansy na żonę
A po co mu żona
Przecież żadna niegodna
Bo każda kobieta
Ma w sobie coś z dziwki
Zadasz się z taką
Oskubie do-centa

Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się

Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się

Na te wszystkie smutki
Z nienawiści do sztuki
On został krytykiem
Pewnie jest tutaj dzisiaj
I jad mu się leje
I z jadu kałuża
I jad mu się leje i z jadu kałuża

Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się
Oceniaj mnie,
Niech jad strumieniami leje się

Źródło: Andrzej Smolik, *Zoil*.

Unnamed

1. Sprawdź znaczenie słowa *zoil*.

2. Jaki chwyt erystyczny zastosowano w piosence?

3. Napisz krótki i rzeczowy list do twojego zoila – unikaj chwytów erystycznych.

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Erystyka: zbijanie argumentów współrozmówcy czy zabijanie poczucia własnej wartości wroga?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kultura logiczna.

8. Argumentacja: dyskusja a wymiana poglądów, parlamentarne i logiczne kryteria rzetelnej dyskusji, nieuczciwe chwyt w dyskusji. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, dlaczego przykładowa wymiana poglądów nie jest dyskusją;
- 2) zna listę kryteriów rzetelnej dyskusji – parlamentarnych (ustalony porządek wypowiedzi, prawdomówność i życzliwe nastawienie do siebie dyskutantów) i logicznych (zrozumiałość wypowiedzi, określenie przedmiotu i założeń dyskusji) – i stosuje się do nich w praktyce;
- 3) wskazuje przykładowe chwyt erystyczne (ad vanitatem, ad verecundiam, ad ignorantiam, ad personam, ad populum) stosowane w nieuczciwej dyskusji i opisuje, na czym polega ich nieuczciwość.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia wybrane chwyt erystyczne oraz konsekwencje ich stosowania;
- odróżnia erystyczne sposoby komunikacji od rzeczowych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- rozmowa kierowana.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Po zalogowaniu na platformie nauczyciel prezentuje (na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika) temat lekcji oraz cele zajęć. Omawia lub ustala razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: *Czym jest erystyka i dlaczego w tekście wprowadzającym do multimedium i ćwiczeń jest mowa o jej destrukcyjnej sile?*

Faza realizacyjna:

1. **Mapa myśli.** Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło związane z tematem zajęć: *Różnice między retoryką a erystyką*. Uczniowie podają swoje pomysły, a wyznaczony moderator zapisuje je na tablicy w formie mapy myśli/pojęć, której centralnym punktem jest zapisany problem. Po zapisaniu propozycji uczniowie samodzielnie je weryfikują. Następnie, jeśli to konieczne, nauczyciel uzupełnia wypowiedzi uczniów.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Ilustracja interaktywna”. Wybrany uczeń odczytuje treść polecenia: *Przypisz prawdopodobne, twoim zdaniem, reakcje emocjonalne do poszczególnych postaci z powyższych grafik*. Klasa dzieli się na grupy i opracowuje propozycje odpowiedzi. Przedstawiciel wskazanej grupy prezentuje propozycję rozwiązania zadania, a pozostali

uczniowie komentują. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi uczniów, udzielając im informacji zwrotnej.

3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 1–4. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.
4. Następne ćwiczenie nr 5, wyświetlone przez nauczyciela na tablicy, uczniowie rozwiązują w grupach 4-osobowych. Po jego wykonaniu i uzgodnieniu przez każdą grupę wspólnego oraz jednoznacznego wyboru następuje omówienie rezultatów na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. W ramach pracy domowej uczniowie wykonują ćwiczenia 6–8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.
- Schopenhauer A., *Erystyka, czyli sztuka prowadzenia sporów*, Warszawa 2007.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Ilustracja interaktywna” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.